

Elisabeth Ohlson Wallin Affektiivisen homopoliittisen valokuvataiteen tekijä

Paula Kuosmanen

Tukholmalainen valokuvataiteilija Elisabeth Ohlson tuli kuuluisaksi kesäkuussa 1998 julkaisemallaan *Ecce Homo* -valokuvanäyttelyllä, jossa Ohlson yhdisti Jeesuksen elämänkaaren nykyajan lesbo-, homo- ja transtematiikkaan. Vuoden 1998 jälkeen *Ecce Homo* -näyttely on kiertänyt ympäri maailmaa ja se kuuluu mailman 20 katsotuimman näyttelyn joukkoon. *Ecce homo* -näyttely esitettiin 16.6.-6.8.2000 Suomen valokuvataiteenmuseossa Helsingissä ja se kiersi myös Kuopiossa ja Vaasassa aikana, jolloin Suomessa vielä kamppailtiin parisuhdelain hyväksymisestä. ”*Ecce Homo. Katso ihmistä*” -näyttelyssä Elisabeth Ohlson kuvasi lesbojen ja homojen perheoikeuksista käydyin poliittisen ja kulttuurisen kiistan vastapuolet: homoelämäntavan ja kristinuskon avainkertomukset harmonisiksi alttaritaulumaisiksi valokuvateoksiksi.

Raamatun 12 avainkertomuksen yhdistäminen homo- seksuaalisuuteen kosketti monia ja herätti kohua lähes kaikkialla, missä se esitettiin. Suomessa perheoikeuksia lesboille ja homoille ajava Seta, tarkemmin Helsingin seudun Seta, toimi näyttelyn tuottajana. Useat konservatiiviset kristilliset piirit ja yksittäiset henkilöt vastustivat näyttelyn esittämistä vetoomuksilla. *Ecce Homo* -näyttelyn suomalaista vastaanottoa tutkinut Satu Silvanto (2002) onkin tulkinnut näyttelyn vastaanoton kulttuurikiistaksi.

Näyttelyn avajaispäivänä Suomen valokuvataiteen museon ovelta päivysti säkkeihin pukeutunut ryhmä pappeja, jotka jakoivat omia lentolehtisiään näyttelyvieraille. Myös 34 kansanedustajaa (kuudesta eri puolueesta) allekirjoitti vetoomuksen näyttelyn peruuttamisesta, koska se sisälsi heidän mielestään jumalanpilkkaa. Tällä perusteella näyttelystä esitettiin Suomessa myös yksi tutkintapyyntö poliisille. (Silvanto 2002, 36, 44, 47-49, 111.)

Ohlsonin *Ecce Homo* -näyttelyssä kristinuskon pyhän kirjan, Raamatun lainaukset, homoelämää kuvaavat pienet tarinat ja näyttävät, camp-henkiset, 200cm x 150cm kokoiset värivalokuvat kietoutuivat hämmentäviksi alttaritaulunomaisiksi ja speaktaakkelimaisiksi taideteoksiksi. Teokset laittavat katsojan pohtimaan rajoja pyhän ja profaanin, hengellisen ja seksuaalisen sekä uskonnollisen ja poliittisen välillä. Nämä rajat tuntuvat Ohlsonin kuvissa sulautuvan näkymättömiin. Jotkut Silvannon haastatellamat näyttelyvieraat pitivät näyttelyä uskonnollisena kokemuksena ja kokivat valokuvien säteilevän rauhaa ja rakkautta (Silvanto 2002, 106).

Tässä teemanumerossa julkaisemme uudestaan Elisabeth Ohlsonin *Ecce homo* näyttelystä kolme taideteosta. Kansikuvana oleva Ilmestys on *Ecce Homo* näyttelyn

SQS
01/07

100

Pervolinssi
Taidegalleria

Paula
Kuosmanen

ensimmäinen teos. Naisparille sukusoluja luovuttava enkeli toistaa toisin Raamatun avainkertomuksen enkelin ilmestymisestä Marialle. Ohlson rinnastaa naisparille keinohedelmöityksellä syntyvän lapsen Jeesuksen neitseestä syntymisen ihmeeseen. Kuvauskohteiden elämään ja Ohlsonin ystävien kohtaloihin pohjaavat dokumentaariset tarinat yhdistettyinä alttaritaulunkokoisiin valokuviiin toimivat affektiivisellä tasolla (ks. Koivunen 2007). Muoto-, perhe- ja ryhmävalokuvista tunnettu Ohlson Wallin osaakin taitavasti hyödyntää kulttuurisia onnellisen perhe-elämän diskursseja ja suvunjatkamisen ideaalia hyvän elämän täyttymyksenä. Taideteos henkii perheyhteyttä, toisen omistavaa ja toiselle omistautuvaa, sulautuvaa rakkautta.

Ilmestys

Luukas 1:30-31

Mutta enkeli jatkoi: "Älä pelkää, Maria, Jumala on suonut sinulle armonsa. Sinä tulet raskaaksi ja synnytät pojan, ja sinä annat hänelle nimeksi Jeesus."

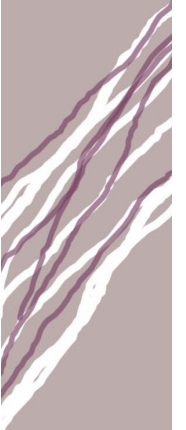
Laila ja Marie asuvat Jordbrossa Tukholman ulkopuolella. Laila on seitsemännellä kuulla hankittuaan keinohedelmöityksen. Pikku Moa syntyi pari kuukautta myöhemmin.

*Jokainen lapsi on rakastettu lapsi.
Jokainen lapsi on ihme.*

SQS
01/07

101

Pervolinssi
Taidegalleria

Paula
Kuosmanen

Näyttelyn kolmas teos, Kaste, ja sen tekstit rinnastavat Jeesuksen kasteen jälkeisen oman tien kulkemisen ulostuloon homona ja homomiesten elämänkaareen, johon Ohlson liittää myös 1990-luvun aids-kriisin. Tämä taideteos on yksi näyttelyn kiistellyimmistä teoksista, jossa Ohlsonin väitettiin esittävän Jeesuksen homoseksuaalina. Ohlson kommentoi itse esittäneensä Jeesuksen Ecce homo -teoksissaan ainoastaan homojen ja transvestiittien keskuudessa. Kiistaa aiheutti myös Jeesuksen esittäminen seksuaalisena, sukuelimet paljaana ja kiihottuneena.

Kaste

Luukas 3: 21-22

Paljon kansaa oli kastettu. Kun myös Jeesus oli kastettu, niin taivas aukeni hänen rukoillessaan ja Pyhä Henki laskeutui hänen ylleen näkyvässä muodossa, kyyhkysen kaltaisena. Ja taivaasta kuului ääni: "Sinä olet minun rakas Poikani, sinuun mina olen mieltynyt."

Se on Jumalan rangaistus, sanoi kirkko, kun ystäväni kuolivat aidsiin. Tämä kuva on omistettu Tommylle ja Markukselle, jotka kuolivat aidsiin ja opettivat minulle, että me tapaamme vielä.

Kun Jeesus kastettiin, hän nousi vedestä Messiaana. Hän ymmärsi silloin mitä tietä hänen tuli kulkea. Esiin nouseminen homona on sekin tilanne, jolloin ymmärtää, mitä tietä pitää kulkea.

SQS
01/07

102

Pervolinssi
Taidegalleria

Paula
Kuosmanen

Ehtoollinen

Matteus: 26: 26-28

Aterian aikana Jeesus otti leivän, siunasi, mursi ja antoi sen opetuslapsilleen sanoen: "Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini." Sitten hän otti maljan, kiitti Jumalaa, antoi heille ja sanoi: "Juokaa tästä, te kaikki. Tämä on minun vereni, liiton veri, joka kaikkien puolesta vuodatetaan syntien anteeksisaamiseksi."

Tämä on kunnianosoitus ja hyvitys niille ihmisille, joita jotkut muut häpeävät. Joidenkin mielestä transvestiitit ovat homohierarkiassa kaikista alimmalla askelmalla. Jeesus aterioi jatkuvasti sopimattomien ihmisten kanssa. Tästä kuvasta voimme kenties ymmärtää, miten provosoiva Jeesus todella oli. Tässä hän istuu syrjittyjen puolella.

SQS
01/07

103

Pervolinssi
Taidegalleria

Paula
Kuosmanen

Näyttelyn kuudes teos Ehtoollinen toistaa toisin Raamatun avaintarinan Jeesuksesta viimeisellä ehtoollisella kahdentoista opetuslapsen kanssa. Teoksessa Jeesus on korkokengissä kuohuviinipitoisella illallisella kahdentoista transvestiitin ja drag queenin kanssa. Vaikka Elisabeth Ohlsonin *Ecce homo* –valokuvanäyttelyn tekstit viestivät taiteilijan halusta vaikuttaa sosiaaliseen todellisuuteen, valokuvia luonnehtii intertekstuaalisuus ja kitschmäinen symbolismi, jotka etäännyttävät kuvat realistisesta todellisuuskäsityksestä. Ohlson yhdistää Ehtoollinen-teoksessa dokumentaariseen perhevalokuvakonventioon barokki-maalausten kaltaista asetelmallisuutta, mainoskuvamaista poseeraamista ja Raamatun symboliikkaa. Ehtoollinen-teos rinnastaa Jeesuksen kiertelevän elämäntavan kahdentoista opetuslapsen kanssa transvestiittien yhteisölliseen elämäntapaan. Valokuvateos muistuttaa katsojaa jo Raamatusta esiintyvien elämäntapojen ja läheissuhteiden monimuotoisuudesta.

Homoestetiikan yhdistäminen raamatullisiin tarinoiniin liikutti monia vuonna 2000 *Ecce Homo* –näyttelyssä kävijöitä. Joitakin siksi, että 1990-luvulla parisuhdelaista käydyissä debateissa kristinuskoa ja Raamatun lainauksia käytettiin lesbojen ja homojen perheoikeuksien vastustamiseen. *Ecce Homo* –teokset tuntuivat tarjoavan sovittusta tähän kiistaan. Joitakin valokuvat liikuttivat siksi, että evankelis-luterilainen kristinuskko on olennainen osa suomalaista kulttuuria ja Raamatun tarinat osa monien saamaa uskonnonopetusta. Joitakin siksi, että Ohlson onnistui tavoittamaan valokuviansa homoelämänkaaren ja kulttuurin käännekohtia: lapsiperhekulttuurin yleistymi-

sen, aids-kriisin, homoviharikokset ja myös jotain lesbo- ja homoverkostojen yhteisöllisestä rakkaudesta.

Elisabeth Ohlson Wallinin myöhemmissä valokuvanäyttelyissä ovat olleet esillä kristinuskon lisäksi seksuaalisuuden teemat: nahkahomomiesten yhteisöllisyys (*Lederbögar*), lesbojen maskuliinisuus (*Könskrigare*) ja seksityölläiset (*Tjackhora*), mutta myös vuodenaajat (*September*) ja viimeisimmässä näyttelyssä vanheneminen (*Livet med tid*). Yksi viimeisimmistä näyttelyistä *In hate we trust* (8.12.2007–27.1.2008 Stockholms läns museum) jatkoi *Ecce Homo* –näyttelyn aloittamaa kantaaottavaa valokuvataidetta. Ohlson Wallin lisäsi näyttelyyn viimehetkellä korkeimman oikeuden portilta otetun valokuvateoksen, jolla hän kommentoi Ruotsin korkeimman oikeuden päätöstä olla tuomitsematta uusnatsien kotisivujen luoja kansanryhmää vastaan kiihottamisesta. *Hets* -valokuvateos kuvaa homoviharikoksia legitimoivia ideologioita ja niiden institutionaalista suojelua symbolisena väkivaltana ja instituutioiden myötävaikutuksella tehtynä viharikoksesta. Sen lisäksi, että Ohlson Wallin on Ruotsissa merkittävä kulttuurivaikuttaja, häntä pyydetään usein puhumaan valokuvataiteensa teemoista. Kun Skånen poliisilaitos kutsui hänet puhumaan homoviharikoksista, Ohlson Wallin piti oireellisena sitä, että poliisit halusivat sensuroida hänen valokuvamateriaalistaan juuri ne kuvat, jotka käsittelivät homoviharikoksia legitimoivia konservatiivisia ideologioita, kuten uusnatsismia ja kristinuskoa.

Ohlson Wallinin valokuvissa, erityisesti *Ecce homo*-, *Lederbögar* -, *In hate we trust* - näyttelyissä näyttävinä

värivalokuvina toteutettu homoestetiikka, homoelämän käännekohdat ja viharikosten speaktaakkelimainen esittäminen toimivat affektiivisella tasolla. Vaikka Ohlson Wallin purkaa Ecce homo ja Lederbögar näyttelyissä ydinperhediskursseja, lesbo- ja homokulttuuri näyttäytyy Ohlson Wallinin ryhmävalokuvissa usein pariutuneiden ystävien verkostosta muodostuvana selvärajaisena yhteisönä, jonka aseman parantamiseksi Ohlson Wallin toimii. Homopoliittisen taiteilijan Ohlson Wallinista tekee myös se, että hän kannattaa avoimesti kirkkohäitä ja haluaa lesboille ja homoille samat oikeudet kuin heteropareillakin on sukupuolineutraalin avioliittolain muodossa (Ohlson Wallin 2008).

Kun katson Ecce homo -näyttelyn sateenkaariperheisiä valokuvateoksia nyt, kymmenen vuotta näyttelyn julkistamisen jälkeen, huomaan lukevani niihin perheiden valemukseen puettuna onnellisen queer-elämän konservatisoitumisen siemenen, kristillisen perinteen *nimissä* annetun Juudaksen suudelman, vaikka Elisabeth Ohlson halusi Ecce Homo -näyttelyllään kertoa, että ”Jumalan rakkaus koskee myös niitä ihmisiä, jotka elävät homoseksuaalisuudessa” (Ohlson 1998).

Elisabeth Ohlson Wallinin näyttelyt: <http://www.ohlson.se/utstallningar.htm>

Ecce Homo

Amauros

Tjackhora

Helgon (pyhimys)

Via Dolorosa

Läderbögar

September

Könskrigare (sukupuolen rikkojat)

In hate we trust

Kol (hiili)

Livet med tid

Kirjallisuus:

Koivunen, Anu (2007) Vielä kerran tunteella. Camp, poliittisen modernismin perintö ja affektiivisuuden ongelma. Kirjassa Rossi, Leena-Maija ja Seppä Anita (toim.) (2007) *Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja*. Helsinki; Gaudeamus.

Ohlson, Elisabeth (1998) Näyttelyteksti. Ecce Homo. Katso ihmistä. Ecce Homo -näyttelyn valokuvat suomenkielisinä teksteineen on julkaistu mustavalkoisina kirjassa Silvanto, Satu (2002).

Ohlson Wallin, Elisabeth: Agenda/SVT 18 februari.

Silvanto, Satu (2002) *Ecce Homo Katso ihmistä. Valokuvanäyttely kulttuurikiistana*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 74. Jyväskylän yliopisto.

SQS
01/07

105

Pervolinssi
Taidegalleria

Paula
Kuosmanen